

„A TERMÉSZET” előfizetési ára mellék-
lapjával, a „HALÁSZAT”-tal együtt:
egy évre 6 korona.
Csupán a „Halászat” egy évre 3 korona.

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztik:

DR. LENDL ADOLF

és

csikszentsimoni és ernyesi

LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

VIRÁGREGE.

Nyugovóra szállt az élet,
Csillagsugár szakad rája,
Ráterül a mindenségre
Az éjszaka hullószárnya.
Minden szunnyad, minden csöndes,
A virágon harmat remeg,
Délibábos varázslatot
Ölt magára a képzelet.

A boldogság kéjben ring el
— Titkos mámor terjed szerite,
Csókban fogant mézet fakaszt
A virágok fölötti kelyhe.
Tűvek között fénybogárkák
Lámpásai kigyuladnak,
Szeretszét a pusztaságban
Pásztorfüzrek hamvadoznak.

De föllángol a szenvedély —
Fájó sóhaj fakad, remeg —
Hamvadózó pásztorfüzre
Csalódott szív könyve pereg.

Tönt a magas végtelenben
A csillagok megrezdülnek,
Mintha gyémánt szóródnék le:
Hulladoznak, keveregnek.

Szellő szárnyán rianás kél
— Titkos hangok keltegetnek,
Álmukban a kis virágok
Bólintgatnak, csilingelnek.
Kirnők repül bogárszárnyon,
Bezúgja a tompaságot,
A szerelem éjszakája
Elűzi a lomha álmot.

Turulyaszó csendül melán,
Átremeg a rónaságon,
Édes hangú rezdülése
Könyben fogant ündéradlom.
Mesél-beszél szerelemről,
Csalódásról, lepkefánékról,
Bűvös-bájos éjszakának
Könyharmatos virágáról.

Elregéli egy virágnak:
Liliomnak a hullását,
Egy megfagyott szerelemnek
Magsiratott elmulását.
Panaszdala messze röppen —
Imitt-amott meg-megakad,
Rejtekhelyén — erdők ölén
A lilium sírvafakad . . .

Visszhang kél a némaságban —
Édes szózat reppen szerite:
Csillaghullás a szerelem,
Lidérczfény a végtelenbe.
Ha elhamvad az érzemény —
Lepkeszárnyon továbbéved,
Hamvain az elmulásnak
A szenvedély újra éled . . .

*

Tönt a magas végtelenben
A csillagok megrezdülnek,
Álmukban a kis virágok
Bólintgatnak, csilingelnek . . .

Lakatos Károly.

Gzédulák egy természetrajzba.

Gárdonyi Géza följegyzései.

A nyúl.

Egyszer ezt írtam a természetrajzom margójára: A házinyúl ostobább még a tyúknál is. Mikor eszik, nincs annyi esze, hogy rátenné az enni-valóra a lábát. Gondolata nem terjed tovább annál az egy falatnál, amit felharapott. Amíg ezt rágja, a többit eleheti tőle a csirke.

(Szinte boszantott az ügyetlensége, hogy mikor kenyeret vagy zsemlyét dobtam neki, csak egy falat volt az övé, a többit már elkapkodták a csirkék az orra elől.)

Egyszer megint egy kis karaj kenyeret vetek neki. Ő felkapja. Tartja a szájában. A csirkék oda gyülekeznek köréje és izgatottan várják, hogy a nyuszi harapjon a kenyérből s a többit ők rabolják el.

A nyuszi csak pislog és tartja a kenyeret. Hitvány kis agyában valószínűleg kérdés ébred és határozás érlelődik. Egyszer csak megfordul a kenyérrrel és gyors ugrálással bemenekül vele — a csirkék nem csekély elképedésére — a ledöntött szilvafák sűrűjébe.

És ezután mindig így cselekedett.

A macska meg a nyúl.

A szomszéd macskája átjött hozzánk. Meglátta a házinyulat az udvaron és szinte megdermedten bámulta.

Tán egy perezig állt így, azután a fejét fel- és lehajtogatva, szaglálódva indult a nyúl felé. Ismét megállt. A nyúl észrevette s amint a macska megmozdult, elugrott. Ugyanebben a pillanatban a macska is úgy megijedt, hogy felugrott a pincze tetejére.

Egy darabig szemlélődött ottan, azután újra lejött.

A nyúlhoz sétált és lelapult. A nyúl répalevelet evett. A macska játékosan ugrott feléje. A nyúl néhány méternyire eliramodott. A macska utána. A nyúl hirtelen leült és visszafordult, akkor meg a macska futott el. Mind a kettőn meglátszott, hogy játszanak. Az előbb észrevették, hogy oktalanul rémültek meg egymástól. Most összebarátkoztak.

A macska gyakran átjött játszani s vidáman kergetőztek ide-oda az udvaron.

A veréb.

Egy beteg tyúkomnak zsemlyedarabokat szórtam. A tyúknak nem kellett.

A pincze tetején két veréb ült. Az egyik leröppent és felkapott egy darabka zsemlyebelet. Visszaröppent vele a pincze tetejére.

Néztem, hogy hogyan eszi meg a kis tolvaj? Hát ahelyett hogy megette volna, odatánczolt a zsemlyefalattal a másik verébhez és átnyújtotta neki. Az ette meg, nem ő. Azután mind a ketten elrepültek.

Nem tudtam hova lenni bámulatomban. Az állatról mindig azt gondoltam, hogy önzésében különbözik az embertől. Elbeszélem az anyámnak. Ő magyarázta meg azután, hogy a két veréb valószínűleg anya és gyermek volt. A gyermekveréb talán ma repült ki a fészekből.

A kutya.

Lefeküdtem a gyepre. Jött a kutyánk. Nem szeret engem, mert rondasága miatt soha nem barátkozom vele. Emiatt eddig közömbös volt hozzám. Most, hogy lefeküdtem, odajött és élénken csóválta már megszíról a farkát. Látszott rajta, hogy örül s hogy ebben a pillanatban szeret engem.

Azt hiszem így gondolkodott:

— Nini, hiszen az én gazdám is csak kutya!

Szerencsés vadász-nap.

— „A TERMÉSZET” eredeti tárczája. —

Írta: Mátray Gyula.

Borzalmas volt az elmúlt tél, főképp pedig az utótél s ha az ember végigjárta az erdőt, bizony nagyon szánalmas kép tárult elé s a vadászszív ugyanesak összeszorult. A gyengébb őzvad megmentésére szánt takarmány nem enyhítette éhségüket, mert a sokkal erősebb fővad elverte őket az etetőktől s szegényeknek meg kellett elégedniök az elérhető rügygyel s a hókéreg alól kikaparható gyengébb erikahajtásokkal.

Egy ily dermesztő téli napon — február végén — egy kirándulásra szántam rá magam, hogy lássam, mi megy végbe az én kis vadászterületemen? Mennyi az eltemetetlen halott? A tél teljes zordságában feküdt előttem. A hó helyenkint térdig ért. Az óra alig mutatott kettőt s a lombtalan erdőben máris észre lehetett venni a járó-kelő sötét alakokat. Mintha csak gyászban lenne mindmegannyi. Egy hajlásnál megpillantok két fiatal, teljesen lesoványodott damborjút, melyek valószínűleg iker-testvérek voltak, mert folyton egymás közelében tipegve keresgéltek valami sovány ebédet a nagy hó alatt. Szegények, mily gyanutlanul, mily félelem nélkül lépkedtek, mintha csak sejtették volna, hogy aki közelükben áll, az rájuk nézve nem veszélyes!...

Jó ideig szemlélgettem az agyonéhezett testvércéket, míg nem betelve a szomorú képpel, mentem tovább kémlelődvé a

téli köntösbe burkolózó erdőben. Mennyi, de mennyi vaddal találkoztam! S valamennyit az éhség és a dermesztő hideg riasztották fel fekhelyükből, hogy megszerezzék sovány táplálékukat, mely az éhhaláltól menti meg őket. Lépten-nyomon elém akadt egy-egy szarvastehén, kísérve elgémberedett borjától, mely már alig bírta vonszolni eleszigázott tagjait. Odább 6—7 darab dántehén és borjú állott szorosan egymás mellett, bizonyára azt képzelve, hogy így egycsomóban, közel egymáshoz, nem oly elviselhetetlen a hideg, nem oly fagyasztó az északi szél. Mennyire el lehetek eszigázva a szegények, midőn még csak meg sem ugrottak tőlem. Végre az alkony leszállott és a fiatal tölgyes benépesült az erdő nyomorultjaival; én pedig lehagoltan, fájó szívvel tértem kis vadásztanyámra, hogy felmelengessem elgémberedett tagjaimat s a meleg szobában, pattogó tűz mellett várjam be a reggel beköszöntét.

Alig virradt még, midőn már talpon valék s utamat a vadászterület legmagasabb, egyszersmind legmeredekebb része felé vettem, melynek kopár oldalán alig van egy-két szárazesűcsű tölgy s pár girbe-görbe nyír; kövek azonban akkorák vannak, mintha Cyclopok hordták volna össze s hogy könnyebben járhasanak ide s tova, még sziklalépcsőket is raktak, persze akkorákat, hogy egy parasztházat könnyen fel lehetne építeni belőlük. E sziklás oldal a muflonoknak — e vidék eme speciális vadjainak — kedvencz tartózkodási helye, először mert sziklás, másodsor mert déli fekvésénél fogva a hó hamarabb elkotródik róla s az odatűző napsugár hamarabb fakaszt rügyet és füvet. E ritka vadat — mely bizonyára sok vadász előtt ismeretlen — Forgách K. gróf honosította meg s ma már meglehetősen el van

A méh.

Tegnap volt az első igazán tavaszi enyhe nap s ma már a méhek megkezdtek a hordást. Bejártam a rétet, hát egypár kikericsét és nefelejtsforma virágot láttam. Egy méh a kaptár bejáró lapján bikamódra neki ment fejfelé két érkezőnek, akik közül egyik meg volt rakodva. Azok homlokot érintettek vele, azután kikerülték és bementek a lyukon. Ez is utánok igyekezett. Az egyik kijövőnek öklelt ekkor neki. Ilyen öklelődzést azelőtt is láttam, de azt hittem: idegen méhet zavar el így az ő. Több méhünk nincs, mint az az egy család, így hát az egész érthetetlen.

Nyitott ablaknál szenderegtem ebéd után. Dongás ébresztett fel. Megismertem, hogy méhdongás és nem dongólégy. (Ezt tegye kótára valaki, ezt a különbséget!) Felnyitom a szememet, hát látom, hogy a méh Feszty három olajképét dongja be, ép olyan szárnyalással, mint a virágsoportok fölött szoktak lengeni. Legtovább zengett a fehér ruhás nőnél. Talán azt gondolta: virágok vannak a falon.

A mimikri.

A minap gombát láttam a lugasunk mellett. Ma eszembe jutott és mutatni akartam az anyámnak. — A gomba már nem volt ott, hanem e helyett lát-

tam a deszka alján három elsárgult, jobban mondva: vörösre hervadt falevelet. Az első szempillantásra olyan volt, mintha birsalmalevél volna mind a három. Fel-tűnt azonban, hogy az egyik levélnek lába is van. Hát csak a legalsó volt falevél, a másik kettő két lepke volt. Mind a két lepke csalódásig hasonlított az elsárgult falevélhez. Annyira hasonlítottak, hogy mikor értök nyultam, el se mozdultak, bíztak a színök védelmében. Befogtam mind a kettőt egy széles befőttes üvegbe s meg akartam nézni, hogy mi a nevök, mi fán terem a hernyójuk? — Néztem Brehmben, néztem a Cserey-féle lepkehatározóban. Nem találtam egyikben sem. Hát közönséges pillangó nem lehet. — Az egyik hím, a másik nő.

En harmincznyolcz éve élek s nem láttam volna se hímeket, se nőket ilyen pillangófajt? Ők ezen a nyáron születtek és megtalálták egymást, szeretkeztek.

De micsoda erő vezette őket egymáshoz? Micsoda erő ébresztett bennök vonzalmat egymás iránt, hogy a milliányi bogár között megtalálták egymást és szerttek egymást?

A gyík.

Homokot ástak a kapunk előtt. Innen visznek egy-egy kosár homokot a parasztok sírolni.

(Tárczáinkhoz.)

szaporodva, habár az ideihez hasonló tél nagy pusztítást visz véghez soraikban. Corsica szigetéről kerülve ide, bizony kezdetben sokat kellett e vadat dédelgetni, hogy az itteni, jóval szigorúbb éghajlatot megszokja. Most azonban már eléggé edzett, lövést pedig akkorát elbir, akár a vadkan és már nekem is sok boszúságot okozott a megsebzett vad eliramodása. A muflon rendkívüli óvatos állat s ha valami gyanusát lát, képes helyéből ki nem mozdulva negyedóráig ugyanarra a pontra figyelni. Vagy ha szelet kap, mint a villám rohan tova és sípoló vészjelzésével a környék összes vadjait elriasztja.

E szegény indigénát a vadásztörvény azonban nem védi; lehető bármikor. Ez tisztán a vadász kényére van bízva s csakis a nemes vadászérzék menti meg ötöt a haláltól akkor, midőn illő, hogy kíméltessék.

Most tehát e sziklaoldal felé tartok, kezemben kedvencz Mauseremmel, vigyázva minden lépésre, ügyelve minden ágra, nehogy zörgésem elugrassam a hegyoldalban esetleg botorkáló szép vadat. Szokott helyemre — egy magas sziklapolezra — értem, honnan nemesak az egész hegyoldalt uralhatom, de a kiirtott kopár erdőterületen legelésző vadakban is gyönyörködhetem.

A kavicstörmeléken lépések halk zaja hallatszik, nem sokkal nagyobb, mint aminőt egy nyúl okoz s csakhamar megpillantom a remek szarvú, hihetetlen szépségű muflonokat, mintegy 120 lépésre, amint kémlelődvé tekintgetnek jobbra-balra. Gyorsan leguggolva — nehogy észrevegyenek — célba kapom az egyik remek vadat. A parányi golyó nagyon jó helyen járt, mert alig dördült el a lövés, máris ott fetrengett égnek meredő lábak-

kal a szép vad s egy-két másodpercnyi halálküzdelem után végigterült keményre vetett ravatalán.

Lövésem zajára a sziklák mellett eddig észrevétlenül álló mintegy 8—10 darab muflon — mint megannyi fekete árny — szédületes ugrásokkal menekült a grófi pagony felé. Egy erős példány kiválik a csapatból s pár másodpercnyi iram után meg áll, hogy körülnézzen. Ez volt a veszte! A legkevesebb 200 lépésre nékem háttal álló vad tükrét célba véve, elnyomom a ravaszt.

A vad felágaskodik a golyó hatása alatt s hanyattvágódik, hogy azután örökre búcsút vegyen a szép sziklás vidéktől.

A golyó a célba vett helyen esapott be s az egész testén végigfutva, a nyakesigolyában akadt meg s most emlék gyanánt őrzöm tárczámban a teljesen alaktalanná vált golyót.

Soha sem fogom e kirándulásomat elfelejteni, soha e két lövést, mely ily *rendkívüli vadászszákmányhoz* juttatott.

Az elsőnek leterített kos oly hatalmas állat volt, hogy bizony akármelyik vadász megirigyelné tőlem. Vastag, gyűrűs szarva egész a pofacsontig kanyarodott s nyakát arasznyi szép fekete szőr díszítette. A másik sem volt sokkal gyengébb. Az első egy élemedett, már szürkefejú gavallér, melynek inkább csak szarva volt, mint képessége, míg a második egy ideális muflonszeladon. Csupa erő, csupa forma. Képzelem, mennyi gyászolja akadt a visszamaradt muflon-hölgyek között, melyek talán sohasem vetik le sötét gyászruhájukat. Avagy talán rájuk is szól Puskin ama mondása: „Az asszonyszív nem fáj soká az elmúlt boldogság miatt, unatkozik, áhít s talál is kéjes napokat“!

Egy kapavágás három gyíktojást fordított ki. Betettem az íróasztalomra. Az egyiket deszkaskatulyába tettem, a másikat egy celluloid-szelenczébe, a harmadikat egy csésze-tányérba. Látni szerettem volna, milyen a kis gyík, mikor kibúvik a tojásból?

Estefelé mind a három tojás egyformán behorpadt. Eszembe jutott Teschler György könyve az Ablepharus pannonicusról. Figyelte ezt az állatot éveken át, boncolta, rajzolta, analizálta s leírta az utolsó idegszáláig egy vastkos könyvben, amely az Akadémiánknak legbámulatosabb luczaszéke. Sajnálattal mondja Teschler ebben a könyvében, hogy a gyíktojások kikeléséről nem mondhat semmit, mert azok, mielőtt kikeltek volna, elromlottak.

Gyermekkoromban nekem is volt már egyszér gyíktojásom és ki akartam kelteni, de nem sikerült.

S ime, ezek is egynehány óra alatt elromlottak. Hiába tettem egyiket nedves homokba, másikat vízbe, a harmadikat hűvös árnyékba, egyik megpenészedett, a másik összefonnyadt. Ki tanította meg a gyíkot arra, hogy épen olyan helyre és olyan mélyen helyezze el a tojásait, hogy a nap melege érlelje őket, de el ne szárítsa s a föld nedvessége táplálja őket, de el ne penésztse. Ki tanította meg erre a gyíkot?

Tud-e a vipera ugrani?

Már régen szándékoztam Dr. Vutskits György tanár úrnak e folyóirat mult évi XV. számában a fenti cím alatt megjelent cikkéhez hozzászólni, azonban eddig különféle körülmények meggátoltak ebben; de miután a kérdés olyan közérdekű, hogy aktualitását hosszabb idő után sem veszti el, azért a lefolyt idő hosszúsága dacára is engedtessek meg nekem a kérdést illető nézetemnek, illetve tapasztalataimnak elmondása.

Mindenekelőtt legyen szabad megjegyeznem, hogy a magyar laikus közönség, amint biztosan tudom, nem a Vipera berust, vagy a V. amodytest nevezi *kurtafarkú* kígyónak, hanem az Anguis fragilist, a régi tankönyvek „törekeny kuzmá“-ját, amely körülményt jó lenne mások hozzászólásával is tisztázni, hogy e három fajnak népies neve megállapíthatassék. Tanulok koromban mi a *vakkígyó* nevet, mint ahogyan a szótár a német *Blindschleichét*, az Anguis fragilist, magyarra fordítja, sohasem hallottuk, hanem az állatkát *kurtafarkú kígyónak* mondtuk.

A Vipera berus természetrajzához, úgy mint az a fent említett cikkben előadva van, — az állítólagos ugrást kivéve — alig van mondani valóm, hacsak az nem, hogy sokaknak állítása szerint a tűz olyan vonzerőt gyakorol e kígyóra és a szarvas viperára, hogy olyan helyeken gyűjtött éjjeli tüzekhez, ahol közelben viperák tartózkodnak, egyik-

Őz vadászaton.

Hol vagytok ti tavasznak és nyárnak verőfényes napjai, hol a természet lombdísze, hol van az a pezsgő élet, mely olyan érdekessé, vonzóvá tett előttünk eddig erdőt, mezőt? Így sóhajtok fel önkénytelenül is, ha végigjártatom tekintetem az elsárgult lombokon, melyeknek dalos lakói búcsút mondván, talán már a tengeren túlról gondolnak az eddig oly kedves hazájokra. S a válasz reá: mind a múlté már az, csak emlékezetünkben élnek még emlékei ama kedves időnek, midőn még távol tartá magát innét a halál kaszája. A borongós őszi napok már beköszöntöttek s velők együtt felütötte fejét a természetben a lassu haldoklás, annak munkája látszik minden levelen, minden kis fűszálon. Azok az apró, sárga pontocskák, melyek itt-ott előtűnnek a leveleken, magukban hordják az

enyészet csiráját. A kis levél lassan sorvad s pár nap múlva már egy kis szellő érintésére is lassan, zörögve hull le oda a fa tövéhez, hol a hasonló sorsban részesült testvérek fogadják s talán búcsúszó a fához, mint anyához intézett utolsó istenhozzád van abban a kis zörgésben kifejezve. Ki tudja? A mezőn is foly az élet-halálharez, de a halál győz s a csillogó bikanyállal mint halotti lepellel borítja

be a kopár tarlókat, melyeknek szélén, mint a szebb idők emléke, áll egy magányos napraforgó, belebámulva a nagy végtelenségbe.

Mily szomorú kép, mily mélabús hangulat terjeng szét az egész természet fölött, mely lassan készülődik a hosszú téli álomra, hogy kipihelve magát, jövőre új erővel kezdhesse munkához. Ez a melankólia visszhangra talál lelkemben, kimondhatatlan szomorú érzés vesz rajtam erőt, hiszen annyira szeretem a természetet s látnom kell, hogy mint hal ki ereiből az élet és én nem tudom azt megakadályozni. Eszembe jutnak a szebb, verőfényes napok, mikor minden esupa élet volt idekint, a fűben a bogár, a fákban a madár, a természet pompája, minden, de minden a természet életét hirdette; és most... még egy madár hangját sem halljuk. Ez a nagy némaság az örök megsemmisülés gondolatát kelti fel bennem s talán kétségbe esnék, ha nem tudnám, hogy ez a pusztulás nem fog örökké tartani, mert a tavaszi napsugár ismét életet fog varázsolni a mostani kietlenség helyébe.

Lombhullató, ködös, őszi hajnal volt; a fákról nagy szemekben hullottak alá az éjjeli esőcseppek s csak ezek halk koppanása zavarta meg az ébredező természet némaságát. A sűrű köd annyira belepte az egész erdőt, hogy csak a közelben levő fák törzsének körvonalait vehettem ki, a többi még eltakarta előlem ez az át nem látható szürkeség. Nesztelenül haladtam a tiszta, levéltelen eserkész-ösvényen, melyen már oly sokszor jártam be a Hegyfőtet egy kapitális őz bak után, remélve, hogy talán sikerül Diana istenasszony kegyeltjei közé bejutnom. Ma is ez a remény hajtott ki ily korán; valóban korán, mert még egy-két csillag is lepislog hozzám kérdően, hogy mit keresek most itt, hol még egy élő lény sem mozog. Mőhön szívom be ezt a jó friss levegőt, melyet sehol sem talál az ember, csak itt a szabad természet ölén. Aki ezt megszokta, talán nem is tudna nélküle megélni, én legalább nem hiszem, hisz ha csak egy kis gyöngeszellő érinti is arcomat, úgy érzem, mintha új erő szállna testembe. Meggyorsítom lépteimet; messze van még a Szarvas-fertő, ahol az a remek bak tanyázik. Nem tudnám leírni azt az érzést,

másik egészen a tűz közelébe is kúszik, amely állítást annál kevésbé lehet kerekén elutasítani, miután az állatok nagy részének az éjjeli világításhoz való vonzódása általánosan ismeretes.

Ezek után most már áttérhetek a vipera állítólagos ugrására, megjegyezvén, hogy én e kérdést kiterjesztem mindkét hazai fajunkra, melyeknek táplálkozási viszonyai és egyéb szokásai amúgy is majdnem azonosak. Hogy e kérdéshez hozzászólni bátorkodhatom, azt csak azon tényrelel óhajtom igazolni, hogy életemben legalább is 40—50 Vipera berust és e számnál még több Vip. ammodytest öltem meg és hogy emellett e kigyókat a szabadban különféle életviszonyaikkban sikerült megfigyelnem.

Ha arra kellene válaszolnom, hogy hazánk mely vidékén, illetve melyik hegységében akadtam leggyakrabban a Vipera berusra, (mert e faj forog szóban,) úgy habozás nélkül a hátszeg-völgyi *Korojesd* község fölött elterülő, az úgynevezett *Kuszturák*-hoz vezető havasi tájat jelölném meg olyanul, hol e kigyó közönséges jelenség; itt egy ízben félóra alatt, az úton sütkérező 6 ilyen kigyót pusztítottam el. Volt közöttük olyan példány is, melynek alapszíne oly sötét volt, hogy a hátán végig vonuló sötét rajz az alapszínbe teljesen beolvadt; de teljesen fekete példányt nem találtam. Több évvel ezelőtt Német-Bogán vidékén találtam én egy — sajnos, fejetlen — teljesen fekete kigyó-hullát, melyet a nemzeti múzeumnak küldöttem fel; de hogy e csonka példány melyik fajhoz tartozott, azt velem nem

azt a vágyat, amely vitt oda le, abba a völgybe; azt csak olyan ember ismeri, aki tudja, hogy az első őzszak elejtése utáni vágy mire képesít. A szürkületet lassankint halvány derengés váltja föl, de a kilátás nem akar tisztulni, ez az átkozott köd még mindent eltakar előlem; ha sokáig így tart, félek, hogy ma is eredmény nélkül akaszthatom szegre expresszemet. Egy kis ökörszem nagy csiesergéssel repül fel mellőlem egy félig elkorhadt tölgyfa törzséről... valószínűleg ott aludt és én most föl zavartam. Ez az első élő lény, amely életjelt adott ma előttem magáról. Hangjára fölrezzentem merengésemből s óvatosabban haladtam előre, mert mind közelebb jutottam célomhoz. Örömmel láttam, hogy a köd lassan kezd felemelkedni s én tanácsosabbnak tartva bevárni, míg egészen eloszlik, megálltam. Egy harkály kopogása zavarja csak az erdő esőndjét, jókor fogott ez is a reggelhez, mily szorgalmasan kutat eledele után. Hűvös széláramlat legyinti meg arcomat; megérik a fákon maradt sárga levelek is, mert halk zizegéssel hullanak alá érintésére. Amott egy pók két faág között kifeszített hálójába hull egy levél, melytől a pók rémülve fut rejtékébe; majd óvatosan előbuvik és vizsgálja, nem-e egy óriási sárga légy került a hálójába? Meggyőződve a sajnos valóról, egy párszor megpróbálja a hivatlan vendéget kitaszítani, de belátva, hogy nem sikerül, visszavonul, várva, míg egy jó falat kerül a fogóba.

A köd már egészen föllibbenté szárnyait, szabad a kilátás, mehetek tovább. Még egyszer óvatosan körülnézek s most már minden lépésre vigyázva, nehogy egy véletlenül lábaim alá kerülő galyra lépjek, haladok előre, mert a legkisebb nesz is gyanut keltene a netalán közelben levő óvatos őzszakban s esetleg áruólom is lehetne s majd csak bőftentéseiben gyönyörködhetnék.

Ott... ott... elől, a ledőlft fatörzs mellett láttam valamit mozogni, mi az? A távolság miatt nem tudom kivenni; távessővemhez kell folyamodnom, hogy kiségitsem bizonytalanságomból. Az egy őzsuta. Sokáig kémlelődom, vajjon nincs-e bak is a közelben. Nem volt ott s az őzmana is, szelet kapva, kis borjával együtt eltűnt a fák között. Pedig maradhattak volna, szilenciumot mond reájok a vadász-törvény.

közölték. Ráakadtam a V. berusra a Szárkón, a Parengen, a bihari havasokon, a Szemeniken és a Retyezát láncolatának Horojesd falura nyíló egyik völgyében is, mely utóbbi helyen néhány óra alatt négy darabot ütöttem agyon. E helyen került szemem elé egy példány, mely a völgyben folyó patak partján, a víztől alig egy lépésnyire, épen egy kinőtt vízipatkány lenyelésével volt elfoglalva; a patkánynak fele a kigyó torkából még kilógott, midőn a viperát megpillantottam, de amint a kigyó jelenlétemet észrevette, a patkányt néhány erős nyomással torkából kiadta és rétesalakba tekerődzvén, fejét, mint védelmi állapotban rendesen, kissé felemelte és így várta sorsát. Ugrásról persze szó sem volt és én néhány ütéssel ártalmatlanná tettem. En is ingereltem akárhányszor a hazai vipera mindkét

faját; megtörtént az is, hogy ütéseim nem jól találtak; de ennek vagy menekülni akarás volt a következménye és pedig legtöbbször ez, vagy pedig a kigyónak védelmi helyzetben való maradása, de soha sem ugrási vagy olyan mozdulat, mely e nevet megérdemelné. A fejével való kicsapást ugrásnak csak nem lehet nevezni, egyéb mozdulatot pedig az ilyen veszélyben forgó kigyó velem szemben még soha sem tett. Mindezek után *Méhely L.* úrral én is mesének tartom a vipera ugrásáról szóló állítást és tisztelet-becsület *Langer Ede* brassói polgár egyéb dolgokban való szavahihetőségének, de azon állítását, hogy „neki a bodzai szorosban egy közönséges vipera a mellére ugrott“, határozottan kétségbevonom. A tények s események nagyítása,

Megyek tovább egy házzal, egy fával. A gerinczen vagyok. lábaim alatt a Szarvas-fertő, melyben még majdnem egészen zöld a fák, úgy megvédi őket a hidegtől az a két magas hegy oldal s oly jól esik a szemnek a sok sárgaság után egy kis zöldet látni. Itt már igazán óvatosságra van szükség, mert egy legördült kövecske nagy bajt okozhat. Noha minden lépésre ügyelek is, szememet fürkészve jártatom végig a hegyoldalon, melynek mindjárt az aljához érek. Lélegzetemet visszafojtva húzódok egy fa mellé; ott van, igen, jól láttam, ott a vastag bükkfa mellett eszszolta kis gyöngyös agancsát egy fiatal hajtáson. Milyen közel jutottam hozzá annélkül, hogy észrevettük volna egymást. Hisz csak most látom, hogy esupa véletlenségből mily jól fedeztem magamat azzal a vastag bükkfával. Nincs vesztegetni való idő, mert bármely pillanatban szelet kaphat és akkor ismét nem látjuk egymást jó ideig. Most megfordult, épen lapoczkáját mutatta... Puskámat arcomhoz emelve, a következő pillanatban tompa dörrenés zúgott végig a Szarvas-fertő völgyén s bakom tűzben rogyott össze. Mire hozzá értem, kedves szemei már üvegesedni kezdettek, kihalt belőlük az élet. E látványra köny lopódzott szemembe, mely úgy az öröm, mint a fájdalom könye volt; az örömköny első őzszakomat illeti, a fájdalom könye pedig az erdő egy kedves halottját.

Mulandó minden, csak a múlt kedves emlékei maradnak meg s olyan jól esik ilyenkor, virágtalan, esőndes őszi délután visszagondolni reájuk, midőn kint a szabadban minden a mulandóságot juttatja eszünkbe. A levélhullás az, ami oly haldokló képet ad őszszel az erdőnek. A hársfa megkezdi s a többi fa sorban folytatja a levélhullást s mire mindnyájan bevégeznek, a tél is beköszönt s akkor álomra hajtja fejét az örökszép természet.

Ifj. Petricsek István.

a látérzék csalódásából keletkező, talán jóhiszemű, de az ahhoz értő előtt hihetetlen állítások egy állatról sem járnak oly sűrűn, mint épen a kígyókról. A kígyókat nem kedvelik, tőlük mindenki fél és mindenki életük ellen tör, csodálható-e hát, hogy róluk oly sok téves adat megy át a köztudatba. Innen magyarázható, hogy a köznép a kígyónak testméreteit száz eset közül kilenczvenkilenczben nagyítja, az 1 m. hosszú kígyót legalább is két méteresnek és a 3—4 centiméter vastagságút majdnem mindig olyan vastagnak lenni állítja, mint alsó karja a csuklónál, mert ez a köznép vastagság-mérője a kígyó vastagságával szemben. Hogy ez a nagyítás mindenütt járja, erre nézve legyen szabad egy mosolygásra készítő eseményt elmondanom.

Kis-Ázsiában török vezetőmmel, nota bene egy óriási emberrel, épen útban voltunk egy savanyúvízforráshoz. Egyszerre a kocsiuton egy szép nagy Coluber caspius iparkodott keresztül, melyet nekem sikerült élve megfogni. Az erre a csodára a közeli kukoricza-földekről összecsendült parasztok kértére, kiket e kígyó már többször megijesztett, kénytelen voltam a kígyót megölni. Innen Brussára menvén, vezetőm az úton mindenkinek eldicsekedett az én hőstettemmel (!). A kígyó vastagságát eleinte kézcuklójának vastagságával jelezte, később mindig feljebb és feljebb ment karján és mire Brussára beértünk, addigra a Coluber caspius vastagsága vetekedett egy kisebb fajú Boa-éval. És ez a nagyítás, teljes meggyőződéseim szerint, jóhiszeműleg történt. *Dr. Vutskits* úr a vipera ugrásának lehetőségét legfőképp, vagyis jobban mondva kizárólag azon észleletére alapítja, hogy egy alkalommal a borszeszes üvegbe élve tett viperája onnan magasra kiugrott.

Ezt tökéletesen elhiszem neki, egy pillanatig sem kételkedem a megfigyelés helyességében, de a kígyó ezen ugrásából (ha már *ugrásnak* nevezi hirtelen kiszökését), arra következtetni, hogy az ugrást a kígyó a szabadban is megteszi, illetve, hogy az emberre is ráugrik, megfelelőnek nem tartom.

A kígyónak a borszeszes üvegből való szerfölött gyors és így kimenthetőleg ugrásnak minősített kiszökése előttem sem ismeretlen, azonban én abból mást nem vonok le, mint azt, hogy a kígyó a neki mindenesetre kellemetlen folyadékból menekülni akarván, testének mozgékonyágát időben és térben meghatványozza. A közönséges vízisiklóról, a *Tropidonotus natrix*-ről ugyebár még senki sem állította, hogy az ugrik; most tessék egy élő siklót egy épen olyan alakú és nagyságú borszeszes üvegbe tenni, mint amilyenből a például felhozott vipera kiugrott, úgy abból a siklót is kint lesz egy pillanat alatt, amely mozgását a viperához hasonlóan kell minősíteni. Két évtized előtt magam is gyűjtöttem kígyókat és bizony az én nagy üvegeből is akárhányszor kiszökelt a siklót is, mert menekülésre irányzott mozdulatai ilyenkor hihetetlen gyorsak, úgy, hogy egy embernek, segítség nélkül, majdnem teljesen lehetetlen a kígyó kiszökését az üveg nyílásának elzárásával megghiúsítani.

Nem, emberre ugró kígyó nálunk, hála Istennek, nem létezik, e tekintetben tehát egyáltalában nincs mitől félnünk! A serpentológia eddig alig 3—4 mérges kígyóról állapította meg biztosan, hogy azok az embert is üldözőbe veszik, de ezek a forró égöv, főleg Dél-Afrika lakói.

Tudom, hogy a hazai közegészségügyi statisztika a kígyómarások következtében beállott halálozásokat is számba veszi; de ilyenek kimutatására a lapokban alig akadhatni; pedig az illető vidék lakóinak okulására az ilyen halálozások közzététele felelté szükséges lenne. Én 25 év óta lakom hazánk déli hegyes vidékén, hol a *Vipera ammodytes* az utolsó paraszt is ismeri. Ez idő alatt csak két kígyómarásról van biztos tudomásom; az egyik esetben egy berzaszkai paraszt ember a marásba behalt; a másikban egy útszináló cigány a keze hüvelykujján ejtett sebbel három hónapig volt a kórházban és életét valószínűleg csak annak köszönheti, hogy a marás helyén a húst rögtön kivágták.

Merkel Ede.

Kakas-jellemek.

Mint az embereknél, úgy az állatoknál is különböző jellemeket lehet észrevenni. Nekem különösen a kakas-jellemeket volt alkalmam megfigyelni, mert mióta csak emlékszem, majdnem mindig tartottunk tyúkot, míg más háziállatunk, azt lehet mondani, nem is volt.

Egyszer volt egy barnás tollazatú, rengeteg nagy cochinchina-kakasunk; az oly szelíd volt, hogy csak kézből akart enni; ha kézből nem kapott, akkor inkább nem is evett. Mindnyájunkat nagyon szeretett, hagyta magát bármelyikünkötől megfogni és czirógatni, de legbizalmasabb lábón állt 3 éves kis öcsémmel, akinek szinte nélkülözhetetlen barátjává lett.

Ha öcsém lement az udvarba, átölelte a kakas nyakát, — körülbelül egyforma nagyok is voltak — és úgy sétált vele fel és alá. Ha azután a sétálást megúnta, letelepedett egy bokor alá, a kakast maga mellé ültette és úgy elbeszélgetett vele, mintha csak egy másik 3 éves gyermek ült volna mellette.

Szóval kakasunk oly szelíd volt, hogy szelídebb már nem is lehetett volna. Egy szelíd lelkű öreg bácsi benyomását tette az emberre, úgy, hogy ha hinduk lennénk, bizonyára egy minket szerető jó rokon lelkét véltük volna benne.

De azért, hogy ilyen szelíd volt és sokat járt közöttünk, nem feledkezett meg kakas-kötelességeiről sem. Ha valami jó falatot, bogarat vagy kukacot talált, mindjárt hívta tyúkjait. Ha varjút vagy véresét látott, mindjárt vészjelző kiáltásokkal figyelmeztette kis csirkéit, hogy bujjanak a kotló alá.

Tyúkjai mind őt utánozták, úgy, hogy cochinchina ő felsége összes alattvalói — a kis csirkéket sem véve ki — rendkívül szelídek lettek, de persze olyanok soha sem, mint ő maga.

*

Egyszer volt megint egy közönséges kis fehér magyar kakasom. Nem sokat törődtem vele, mert nem szerettem a színét, ezért azután nem is szelídítettem úgy meg, mint ahogy elődeit szoktam volt. Pedig jó kakas volt; nagy rendet tartott az udvarában; különöseu azt nem tűrte, ha két kis gyermek-kakas összeveszett. Rögtön odament és szétvélasztotta őket. De, hogy olyan gondos apa legyen, mint amilyennek később bizonyult, azt soha sem hittem volna.

Egy szép, de hűvös tavaszi reggelen, mint rendesen, jókor felkelvén, kimentem a kis csirkéimet megetetni. Már messziről láttam egy fa alatt egy fehér kotlót ülni és kis csirkéket takargatni. Nagyon csodálkoztam a dolgon, mert hisz nekem nem volt egy fehér tyúkom sem, még kevésbbé pedig fehér kotlóm. Hát mikor közelebb megyek, meglepetéssel látom, hogy a vélt fehér kotló nem más, mint az én fehér kakasom! Elmentem most már az igazi kotlót keresni és hamarosan meg is találtam; az istállóban ült a fészken és tojt. Ettől a naptól fogva, hogy újra megkezdte a tojást, nem is törődött többé kis csirkéivel. De a kicsikéknek nem volt semmi kárjuk belőle, mert hűgondozójuk ezután a kakas lett. Nappal mindig maga körül tartotta, hűvös estéken és reggeleken szárnyaival takargatta, este pedig még soká, soká ő vezette fel őket az istállóba, a vágott tűzi-fa tetejére aludni. Már majdnem anyányi nagyok voltak a kis csirkék, mikor végére elhagyta őket a kakas, vagy talán inkább a csirkék hagyták el őt.

*

Most van egy szép nagy fekete-fehérrel tarkázott bastard-kakasom. Anyja egy szép nagy koromfekete tyúk volt; (fajtájának neveit nem tudom) lába és csőre is fekete és ez utóbbi meglehetősen hajlott, úgy, hogy kissé ragadozó madárhoz tette őt hasonlónvá. Apja közönséges, magyar kakas volt, aczélfényben ragyogó tollal. Megszelídi-

tettem őt annyira, hogy kézből nagyon szeret enni, sőt legjobban csakis kézből. Ha lemegyek az udvarba, már messziről szalad élembe és várja, hogy adjak neki valamit, de ha meg akarom simogatni, azt már sehogy sem engedi, azt kakasi méltóságán alólinak tartja. Ezt a büszkeséget tyúkjaira is át akarja vinni, de nem nagyon sikerül neki. Ha a tyúkokat etetem kézből, azt nyugodtan nézi, de ha megfogok egyet közülük, no hiszen, van akkor szegény tyúknak hadd-el-hadd! Rögtön odamegy és jól megtépázza az illetőt és mialatt ezt cselekszi, folyton „kó-kó-kó“ hangokat hallatva perel. Szinte hallom, hogy azt mondja neki, „Hát nem szégyenled magadat ennyire megalázkodni? megfogadni magad egy embertől!“

Valószínűleg büszkeségből szoktatta le a tyúkjait arról a rossz szokásukról is, amelyet elődje alatt szabadon gyakorolhattak. Ha ugyanis a galambok leszálltak a földre akár enni, akár inni, akkor a tyúkok rögtön odarohantak és elkergették őket. De valahányszor ezt cselekedték, a kakas odament és megcsípte a tyúkokat, úgy, hogy most már egészen békességesen megférnek a galambokkal. Bizonyosan azt mondta nekik: „Ne bántsátok szegény kis galambokat, hisz az nem nagy dicsőség egy ilyen nagy tyúknak ilyen kis galambot legyőzni.“

*

Volt még ezeken kívül sok más kakasom is, a legtöbb szintén gondos háziúr, de ilyen érdekes, mint az itt felsorolt három, egy sem volt közöttük.

Bánhegyi Olga.

A verébkérdéshez.

Az állatok életműködésének értéke az emberi érdek szempontjából szerfelett különbözővé válik. Ezt látjuk a jelen esetben is, midőn az olasz hasznosnak, az amerikai pedig valóságos átoknak tartja a verebet.

A haszon és a kár fogalma a nagytermészetben nem létezik. A különböző szervezetek életműködése kiegyenlíti, sőt feltételezi egymást. Minden életviszony megkövetel bizonyos szervezeteket, amelyek e viszonyokhoz mérten, az életkörülményekhez alakult szervekkel végzik életműködésüket.

Haszon és kár csak az ökonomiában van. Ha az ember saját hasznához, érdekéhez képest átalakítja a természet nyújtotta létfeltételeket, az ott működő szervezetek működését is tekintetbe kell vennie. Az ember hasznosági érdeke pedig másként tekinti az állati szervezetek működését, mint azok magában a nagy természetben feltűnnek. Nagyon jól ismerjük, hogy a szárcsa mennyire szereti a nimfea magvait. De míg egyrészt azokat fogyasztja, pusztítja, addig néhány magvacska szárnyaira, lábaira tapad s ezeket elviszi egy másik tóságra, ahol a mag esetleg gyökeret ver. A nagy természetben ez a működés kiegyenlítődik, mert amit a szárcsa egyfelől pusztított, azt másfelől a növény terjesztése által kipótolta. Hanem tegyük fel, hogy a szárcsa ugyanígy járna el egy nagyon fontos, hasznos gazdasági növénynyel. Tegyük fel továbbá, hogy az a tó, ahol a növényt pusztítja, másé, mint ahova a magvakat elviszi. Az egyes emberek hasznosági érdeke nem lesz kielégítve, mert az egyik embernek hasznót, a másiknak kárt okozott.

A verebek szigorú, de megérdemelt bírálása után, (Term. V. évf. VI. sz.) mégis csak megsajnáltam szegényeket s a fentebbieken kívül ez indított arra, hogy két megfigyelésemet s a belőlük levont következtetéseket közöljem.

A székesfehérvári Vörösmarty-téren a házak párkányaiban sok veréb fészkel. Folyó évi május hó végén

figyeltem meg az öregek táplálékfordozását. A sétakert fán szorgalmasan bogarásztak és jól láthattam, amint a lombok körül a fészkekhez repültek, hol egy nagy dongót, hol kövér hernyókat vagy valami pirosszárnyú Cicadát vittek csőrükben.

Egy városi sétatér fainak mindenesetre kevés gazdasági jelentősége van s ha a veréb ezeket szorgalmasan tisztogatja is, nem felejthetjük el azt a temérdek kárt, amit ugyancsak ilyenkor, május végén és június elején a gabonában okoz. Különben ez a rovarpusztítás nem érdem. Tudjuk u. i. hogy a veréb nem szeret a táplálékért sokat fáradni. Itt könnyebben hozzájut a rovarhoz, — a fák fészkelő helyei szomszédságában vannak — minek fáradjon tehát valahová messze a határba, a gabonaföldek közé?

A másik megfigyelés azonban többet mond.

Egy nagyobb vidéki konyhakert végén levő kukoriczaültetvényben augusztus közepétől kezdve temérdek veréb gyülekezett össze. Mindjárt feltűnt, hogy a különféle paréjokból álló aljnövényzet közül egymásután szállottak fel. A paréjok alatt pedig megtaláltam a verebek lakmározásának nyomait, elhullatott szemeket, levél-, szárreszeket. A meglőtt és felbonczolt példányok begye tele volt paréjmaggal. Később is láttam, hogy a veréb hasznos, mert a dudvamag pusztítását nemcsak őszzel, hanem az aratás befejezése után kezdi meg. Egy részök természetesen az asztagok körül szorgalmaskodik.

Az egész káros működést tehát az ember gazdálkodása által tömegesen előállított vagy megváltoztatott megélhetési viszonyok idézik elő, a haszon és a kár elbírálása pedig változik mind a természetnyújtotta, mind a gazdasági viszonyok különfélesége szerint.

Ifj. Szűts Andor.

Intézetünk kiadásában megjelent és mindenkinék ajánlható könyvek:

- Kohaut Rezső, A magyarországi madarak meghatározó könyve.* 4 korona.
Dr. Lendl Adolf, Gyakorlati útmutatás az állatok kitérésére. 3 korona.
Dr. Lendl Adolf, A mikroszkóp és használata. Gyakorlati útmutatások kezdők és műkedvelők számára. Iskolai használatra is különösen ajánlható. 4 korona.
Kohaut Rezső, Mikroszkópi gyakorlatok. Az előbbi munkának kiegészítő része. Különösen kezdőknek, dilettánsoknak és iskolai használatra ajánljuk. Ára 5 korona.

Bizományban levő könyvek:

- Méhely Lajos, Magyarország denevéreinek monographiája.* A M. Nemzeti Múzeum kiadása. Különösen iskolai szertáraknak, gyűjtőknek és vidéki múzeumoknak ajánlható. Ára 10 kor.
Lakatos Károly munkái, Fellemes és tanulságos olvasmányok a vadászat és ornithologia köréből. Vadászhit, 4 korona. *Termész. és vadászképek,* 4 korona. *Nappali orvmadaraink,* 3 korona. *A császármadár és vadászata,* 2 korona. *Vadászati és madarászati emlékeim,* 6 korona. *Magyar vadászmeister, készül.*
Frivaldszky János, Aves Hungariae. A M. Nemz. Múzeum kiadása. 3 kor.

Intézetünkben kaphatók egyszerűbb és nagyobb mikroszkópok, eszközök, tanszerek, gyűjtemények. — Árjegyzéket kívánatra díjmentesen küldünk.

Egy 4 éves és 6 hónapos igen szép és tisztavérű német vizslakölyök eladó. Bővebbet Pápay Géza úrnál Alsó-Tengelicz.

A legmagasabb vadászatból származásúja miatt egy kitűnő veréb eladó. Bővebbet a szerkesztőségben.

Felkérjük t. hátralékos előfizetőinket tartozásuk mielőbbi szives kiegyenlítésére. Lapunk nem nyereszkesedési vállalat, miért is kiadása sok költséggel jár, melyet a *rendellenl. beérkező* előfizetési díjakból alig fedezhetünk, mert vannak oly előfizetőink is, kik 2—3 évi előfizetéssel is hátralékban vannak. Különösen tehát ezekhez a t. előfizetőinkhez intézzük tiszteletteljes kérésünket tartozásuk mielőbbi szives beküldése miatt, ami immár morális szempontból is aktuálissá vált.

Hazafias tisztelettel a

Kiadóhivatal.

A törvetés elemei.

A *törvetés* nem tartozik a könnyen elsajátítható mesterségekhez, másrészt azonban a művészetig lehet benne vinni az erre hivatottaknak, mert művészet ám az, belesalni tudni az ádáz rablót a vészthozó törbe! Nálunk ez a furfangos mesterség nem igen van elterjedve, sőt különleg a csapóvasakkal való bánásmódot a legtöbb hivatásos vadász alig is ismeri, de egyáltalában a dűvadbefogáshoz alaposan értő egyén igen kevés találkozik nálunk. Pedig korábbi időkben, mikor még a vadászat az erdész főfoglalkozása volt, a törvetés apáról fiúra szálló családi titok vala és sokkal általánosabb gyakorlásnak örvendett, mint a vadászszerszámok mai modern technikai előrehaladottságának korszakában, midőn a csapdák és fogóvasak előállítását nagy üzemi gyárak eszközlik, holott azelőtt az útszéli cigánykóvács dolga volt ez. Tehát ahelyett, hogy a haladás terére léptünk volna ez irányban is a vadász-mesterség terén, még inkább sajnálatos visszaesés állt be nálunk és sok minden-nel együtt, ami a magyar vadászat fénykorából hagyományként maradt ránk, a törvetés mesterségét is elfelejtettük, úgy hogy némely vidéken egészen meseszámba megy az már, vagy egyenesen boszorkányos titoknak tekintik és ráolvasás, babona és más hasonló bolondságokkal hozzák kapcsolatba; sok helyen azonban nem annyira a tudatlanság, mint inkább a lustaság és indoleuczia az oka annak, hogy a törvetés, általában a csapdák és fogóvasak kultusza kifejlődni, illetve helyesebben: *tovaejlődni* képtelen a régi jó vadász-erdészek kihalta óta. A mostani erdészeket hivatásuk s az ezzel járó tömörked irodai munka annyira igénybe veszi, hogy törvetésre nem igen gondolhatnak; oly tanult, hivatásos vadászaink pedig igen csekély számban vannak, kik e kultuszt szakértelemmel, kudarc nélkül űzni képesek; miért is a legtöbb helyen a vadászati segéd-személyzet kioktattatlan, sőt nagyrészt teljesen gyakorlatlan e téren, avagy pedig (a legtöbb vadászberlővel együtt) jobbnak látja méreggel dolgozni, mert ez könnyebb, semmi mesterséget nem igényel, noha vadászati s emellett felette veszedelmes módszer is; de hát a fő a rókabór! . . . De nemcsak a segéd-személyzet, de sokszor a vadászatot kezelő intéző szakvadász sem igen bír fogalommal arról, hogy jó csapóvasak- és csapdák milyén bír fogalommal arról, hogy jó csapóvasak- és csapdák milyén bír fogalommal arról, hogy jó

ez, noha könyveket írtak már erről. Annál csodálatosabb tehát, hogy oly kevés *mester* akad a törvetés terén! De azok közt a könyvek között is sok a selejtes, amelyek ahelyett, hogy tanítanának, a bőbeszédűség útvesztőjében teljességgel össze-zavarják azt a kis tudást is, amelylyel a kezdő esetleg már rendelkezik. Én tekintettel voltam erre s bár, ha a szakirodalmat nem is mellőzhettem munkám e részének nagyobb tökélye érdekében, mégis az idegen auktorok közül *Weber* és *Pieper* csapdagyárosok és egyszersmind gyakorlati szakemberek szakmunkáin, lapközleményein kívül más forrásműveket nem is igen vettem figyelembe saját eredeti adataim kiegészítéséül (a magyar szakművek és szaklapok idevágó adatai csaknem egytől-egyig német eredetűek vannak átvéve), hanem annál inkább a szakvadászok: régi öreg törvetők bemondásait és ezek közül főleg *Storz Mátyás* cs. és kir. udvari vadász hosszú évek során át szerzett tapasztalatainak igazán gazdag tárháza volt az, melyből sok becset merithettem. — Rátérve azon általános tudnivalók ismertetésére, melyeket a törvetés sikeres gyakorlása érdekében szem előtt tartani elkerülhetlenül szükséges — először is figyelmeztettek arra, hogy a törvetőnek elmellőzhetlenül *szagtalanítani* kell magát arra az időre, míg a csapda felállításával foglalkozik, mert ezt elmulasztva, sikerre semmi esetre sem számíthat, amennyiben az emberi test kigőzöl-gése iránt igen érzékeny dűvadat az emberi szimat biztosan elriasztja, vagy legalább is gyanakodóvá teszi. Tehát mielőtt a csapda vagy fogóvas felállításához főgnánk, szed-jünk először is lúczyenyő-, jegenyenyő- vagy topolyfa-galyakat, vagy ha ilyenek nem volnának kézügyben, vegyünk pár marék erdei földet s dörzsöljük be ezzel kezeinket s lábainkat, hogy ezek a galyak, vagy a föld szagát vegyék fel. *Weber* szerint a legjobb szimat, mely mindennemű emberi szagot elenyésztet és a fogóhelyet vonzóvá és érdekessé teszi: a *rothadó hal* és a *rák*. Ez utóbbit igen könnyen előállíthatjuk, ha kis halakat vagy kis rákokat egy széles nyakú üvegbe teszünk, azt jól eldugaszoljuk és néhány napra akár a napsugarak hevének, akár a kályha melegének teszszük ki. Ennek a folyadékknak iszonyú szaga van és egy kávéskanálnyi a fogó helyére frecsesentve elegendő arra, hogy minden más idegen szagot elenyésztessen. Jónak állítják a vas felállítására kiszemelt helyhez való közeledés előtt a lábbeli talpát *fenyő-olajjal* vagy *hering-*

lével

dörzsölni

be, vagy egy-
szerűen a csiz-

matalphoz egy he-
ring-fejet erősíteni, de

azt is ajánlják gyakorlott

törvetők, hogy a szagtalaní-

táson kívül, a csapda vagy vas

felállításának tartama alatt szájába egy

csomó friss, zöld fenyőhajtást, vagy zöld

fűvet vegyen a törvető, hogy lehelete ne

érintse közvetlenül a fogóeszköz helyét; ez külön-

nösen erős dohányosoknál és bepálinkázás esetén igen

ajánlatos. Persze a pipát is jól el kell tenni s köpni, kilótt pat-

rónokat elszórni, avagy a pipát a törvető-hely közelében ki-

vernülni nem szabad. Ezek oly elővigyázati rendszabályok, me-

lyek elkerülhetetlenül szükségesek, hogy a dúvadak ama he-

lyet, ahol járunk, gyanútlanná tegyük. Természetesen a fogó-

vasat sohasem szabad csupasz kézzel megfogni, hanem ily

alkalomkor csupán e czélra szolgáló keztyű használandó, me-

lyeket közvetlen használatukig friss levegőre kell akasztani.

Huzamosabb ideig zsebben hordott keztyű használatra alkalmatlan.

— Szabálynak veendő még, hogy a csapóvas használat

előtt mindannyiszor meleg víz és homokkal alaposan lesüro-

landó és azután tiszta rongygyal jól meg kell törölgetni min-

den részét. Tisztításnál, ha csak a vas szerkezete megengedi,

ajánlatos a vasat szétszedni és részletenként végezni a

tisztogatást, mert így alaposabb munkát végezhetünk. A

A csali-szagra vonatkozólag megjegyzem, hogy ehhez csak az esetben folyamodjék a törvető, ha a ragadozót minden óvatosság dacára 2—3 egymásutáni éjjel sem sikerült törbe kerítenie. Egyébiránt vannak törvetők, akik semmiféle szagot nem használnak, mégis sikerül nekik a fogás. Ezek a vasat mindig gondosan tisztán tartják s használat előtt vagy ló-trágyával, vagy tengerinyúl-ürülékkel dörzsölik be s ha a felállításnál a kellő óvatosságot követték, fogásaik úgy sikerülnek, mint akik az oly titokzatosnak tartott és sokszor drága pénzen beszerezhető szagokat használnak. Ugyancsak a szagok használatára nézve sokan abban a véleményben vannak, hogy a ló-trágya és libazsír a legjobb vaskendő árkánium. — Ami a *csalétkék szagosítását* illeti, erre nézve rendesen minden törvetőnek megvan a saját titkos szere, melyet azután természetesen a legjobbnak tart s készítési módját a legnagyobb titokban tartja. — Természetesen a csalétkék szagosítására szolgáló szerek nem minden dúvadnál azonosak, hanem aszerint változnak, milyen vadat akarunk fogni és arra valók, hogy a csalfalatnak már messziről érezhető és a vad által kedvelt szagot kölcsönözzenek, mely azután igen hatványozza a fogás esélyét, illetőleg csábító hatásánál fogva mintegy rákényszeríti a dúvadat a kedvelt falat érintésére. — A csalétkék szagosítására szolgáló szagokat illetőleg, minden vadászati szakmunkában egész

özönével találkozunk a készítésükre vonatkozó utasításoknak, melyeket itt legnagyobbbrészt mellőzve, csak a kipróbált s jónak bizonyult szerekről fogok megemlékezni az alábbi részletes tárgyalások során. — A vas felállítására térve, a vas-fogó kivetésénél vagyis felállításánál figyelembe kell venni, hogy az még koránt sem elégséges, ha a vasat oly helyre állítjuk fel, hol a ragadozó közellétét gyanítjuk, de tudni kell — mint már említettem volt — a fortélyát: a vadat a fogáshoz legalkalmasabbnak vélt helyre, vagy azt rendes útján, a váltón, *törbe csalni*. A vasat mindig a legnagyobb csendben, *rugójával szélelles irányban állítjuk fel*, mert az óvatos ragadozók, de különösen a rendkívül fortélyos róka, mindig szél ellen közeledik s így egyenesen a törbe léphet s nem a rugóra. A rókánál különösen még arra is kell ügyelnünk, hogy a megválasztott helyhez, ahol a csapdát felállítjuk, jó róka-váltók vezessenek, amit a határos erdő-állabból lehet megítélni. Sok fogóhely létesítése nem tanácsos, mert igen nehéz ellenőrizni azokat, — továbbá csakis oly fogóhelyeket választunk, melyek a közutaktól s általában a forgalmi pontoktól távol esnek s lehetőleg száraz reggelen állítsuk fel a csapóvasakat. — Felszerelésünk a felállításra szánt vasakon kívül a következő: hosszú éles kés, kis ásó és esetleg egy lóganéjjal telített zsák, valamint egy jókora rongyot, vagy valami rossz, használhatatlan zsákot is magunkkal viszünk. A helyszínére érve, a rongyos zsákot magunk elé terítjük s arra rátérdeplünk. Következik a vas felállítása, mely a következőképen történik: A vasat leteszszük a földre, arra a helyre, hol fölállítani akarjuk; azután a késsel — ennek hiányában faággal — körülkanyarítjuk a vasat; ha ez megtörtént, a vasat félretéve, annak a körülkanyarítással megjelölt térfogatából a velünk hozott kis ásóval a földet ügyesen kivájjuk, vagyis *ágyást* készítünk a vasnak — szigorú pontossággal a megjelölt körvonalakhoz képest — és a fölvett földet egy erre a czélra magunkkal hozott (jól szagtalanított) külön rongydarabra halmozzuk. Ha a vas a mélyedésbe jól beillik, úgy, hogy körülbelül két ujjnyira a föld felülete *alatt* fekszik és a rugó számára is a földet jól kivájtuk, valamint a lakat számára is a fekhelyet jól elkészítettük, úgy, hogy ez szabadon álljon, akkor a támadt üreget lóganéjjal jól betömjük, természetesen az u. n. pipának és kengyelcsavarnak megfelelő mélyedést hagyva, mely a csalfalatot tartja. A fölállításnak ez a módja a hivatásos vadászok által általánosan ismert u. n. *hattyányak*- vagy berlini vastörre vonatkoznék főleg, de közönséges *tányér-*

vasat is lehet hasonló módon fölállítani, csak megjegyzendő, hogy a vas ama része alá, hol a rugó a kanyar-vasakat aláfogja, egy követ kell helyezni, hogy a toll rugékonysága fokoztassék. — Ha kénytelenek vagyunk a tányérvasakat homokos területen elhelyezni, úgy a vasaknak nem szükséges mélyedést vájni, vagyis ágyást készíteni, mert elegendő, ha a vasat homokra fektetve, riszálás által kissé lemélyesítjük s homokkal befedjük. — Télen a fagyok alkalmával a kanyarvasak alá száraz mohát, fenyő-levelet, száraz törmeléket vagy hangyaboly-törmeléket kell helyezni, hogy esetleg azok a talajhoz ne fagyjanak. Majd földdel fedjük be a kivetett vasat, mihez az ágyásból kikerült földet kell használni s ügyelni arra, hogy a vas helye a környezettől eltérést ne mutasson, mert ez a körülmény a ragadozónak azonnal feltűnnék és tartózkodásra ösztönözné; a fogó tányérját szintén el kell földni, csak a csalétket kell szabadon hagyni. Megjegyzendő, hogy a földet, illetőleg amivel a felállított vasat befedjük, csak valami forgácsdarabbal szabad felvenni. Majd azután egy leveles ággal simára söpörjük a helyet, félretoljuk a biztosító csapot vagy szöveget s eltávozva, magunk után a nyomokat elseperjük, hogy így minden gyanust eltávolítsunk. Az elhelyezett vasak azután addig maradnak felállított helyzetükben, míg azokkal fogni akarunk; ami pedig a csalfalatokat illeti, az ú. n. hattyúnyakra két falatot helyezünk, még pedig egyet a pipa előtti helyre, egy másikat pedig két ujjnyira a kengyelesavar elé. A tányérvasnál egy csalfalatot a vas elébe és kettőt a vas mögé. Elmellőzhetlen, hogy a csalfalatok a felsorolt helyekre kis *mélyedésekbe* kerüljenek és részben fűvel, hangyaszombékról vett porral, alommal, szóval mindennemű könnyű tárgyakkal, így lótrágya- és földdel, avagy pedig homokkal gyengén fedve legyenek a vassal együtt. — Oly vasaknál, melyek belépés által csapódhatnak össze, a tányért pontosan kell elhelyezni ama helyre, hol a vad váltóján a fel- vagy leugrási helyet felfedeztük; vagy pedig az utat kövek, fadarabok, rögök stb. által úgy kell elzárni, hogy a ragadozó kényszerülve legyen a vasba ugrani. E vasaknál a tányér alá csalétek is helyezhető, mely esetben azonban a tányért egészen alá kell vájni; e módot sokan igen ajánlják, mert az egyes ragadozók, mint róka és macska, ha szaglásukkal valamit éreznek, az után kaparni szoktak. — Sok tapasztalt törvető állítja, hogy a dúvadak előtt fajabelijük hullája mindig valami vonzeróval bír. Ezt fel lehet használni különösen a rókánál, akképen, mint a következők szerint ajánljatik: t. i. hogy egy lenyúzott róka-hullát helyezünk el, hogy azt a róka láthassa és szimatolhassa ugyan, de el ne érhesse s alá pár tányérvasat helyezünk; a róka, amint észreveszi a hullát, ama helyet, ahova ezt helyeztük, — p. o. fát vagy bokrot — kerülgetni fogja s könnyen a vasba tévedhet. Egy másik fortély *Pieper* módszere szerint arra szoktatni a dúvadat, hogy az valamely magasabb helyre, például fatörzsrre kitett csalétket, mint döglött macskadarabokat, nyúl- és disznóbeleket stb. felkeresse; ha ily helyhez sikerült hozzászoktatnunk a dúvadat, akkor annak közeli környékén 3—4 tányérvasat helyezünk el, melyek felállításánál sem a szagtalanítást, sem egyéb óvatossági szabályokat nem igen szükséges figyelembe venni; a falánk dúvad csak a magasba helyezett csalétket nézi s lába alá épen nem ügyelve, vakon a tányérvasba lép.

Ami különleg még a *csalétket* illeti, e célra tojást, sült macska-darabokat, friss vadbeleket, vagy kemény kenyérhéjt, ürü-lábdarabokat 4—5 cm. hosszúságban, vagy nyúl- és mókus-darabokat szokás használni; ez utóbbiaknak az az előnyük van, hogy a nyulak kerülnek az ily helyeket; a tojás használata azért ajánlatos, mert az eb és macska nem igen fal tojást s ezért nem is kutat utána. *Pieper* szerint a húsdarabokat (csalfalatokat) legezészerűbb új, használatlan agyagfazékba téve a következőképen előkészíteni: A fazekat, ha már a húsokat beletettük, lehető friss lótrágyába helyezzük el s addig hagyjuk ott, míg a tartalom erős, sajátneű szagot nem kap, ami nyáron rendszeren 2—3 hét, télen ellenben 5—6 heti összeaszalódás

után szokott bekövetkezni.*) Ha azonban a csalétket silve akarnók használni, úgy praktikus törvetők szerint, tüzelőanyagul *nyírfát* kell használni. — Hogy a ragadozót ama helyhez csalhassuk, hol a vasakat felállítottuk, igen ajánlatos e célra vonszaléket használni — különösen akkor, ha a fogás helye nem fekszik közvetlenül a dúvad váltóján. Erre a célra legezészerűbb piritott macska-hullát, vagy nyúl-zsigert használni, melyet egy vékony zsinegen csilg alakban vonszolunk magunk után s bejárjuk vele a környéket. Közben-közben vért is frecesentünk szét s egy-egy heringfejet, vagy egy-egy darabka zsigert is elhulhatunk. Az ily nyomot szívesen veszi fel a vad s így könnyen a kiválasztott helyre vezethető; azonban havon sem a róka, sem egyéb ragadozó nem igen követi a vonszaléknymot, legalább nem oly jól, mint a hótalan földön, amidőn is sült macskára a róka veszettül rámege, ellenben a görény a friss nyúl-zsigert részesíti előnyben. — Váltókon tányérvassal csak abban az esetben lehet sikerrel dúvadat fogni, hogyha *kényszerváltókat* létesítünk. Ezek a kényszerváltók 30 cm. széles, 6—10 cm. mély barázdákból állanak, melyek lehetőleg egyenes irányban vezetnek a sűrűbe. A *róka-fogásnál* az ilyen barázdákat a róka természetes váltójának irányában kell létesíteni s különösen azokra kell ügyelni, amelyek a szabad mezőre vezetnek. *Nyest-fogásnál* a barázdákat a sűrűségek szélén kell létesíteni, vagyis ott, ahol a dúvad természetes váltóit használja. Oly helyen, ahol sok almafa-, tüskebokor és más bozót stb. van, ott a barázdákat sövénykerítéssel is ellátjuk, mert így sikeresebb a befogás. Ugyanis a barázda közepe táján, annak két szélén, két 5 cm.-nyi vastag, 1.30 cm. hosszú, kéreggel ellátott karót verünk a földbe és innen 40 cm.-nyi távolságra mindig egyet-egyet, ha gyengébbet is, úgy 45° irányban. Ezeket a karókat azután részével befonjuk, úgy, hogy 1 méter magas és 4 méter hosszú sövénykerítés létesül. A másik oldalon, megfordított módon ugyanilyen rózsekerítést létesítünk, úgy, hogy a barázda közepén a két kerítés majdnem összeér. Erre a pontra azután elhelyezzük a barázdában a tányérvasat, melyet homokkal vagy hangyaboly-maradványokkal befedünk. — Ilyen sövénykerítéssel ellátott kényszerváltókon nyáron *csapóládát* is lehet elhelyezni, még pedig úgy, hogy a csapóládát úgy állítjuk fel a sövénykerítéseknek a barázda középpontjában majdnem összeérő végei közé, hogy annak alja a barázda aljával egy magasságban feködjék, a sövénykerítést, illetve annak rózsejét pedig úgy hajlítjuk a csapóláda mindkét oldalára, hogy a csapóajtók lehetőleg el legyenek fedve. — Oly vadászterületeken, ahol fázának és foglyok tenyésztetnek, a *csapóláda* (vagy *csapda*) a vadállományra életkérdést képez. A csapda 3—4 cm. vastag fenyő-deszkából készül s átlagos hossza rendszeren 1.60 méter, magassága és szélessége 60—60 cm. A csapda két nyílása felhúzó ajtócskával van ellátva s a bejárásnál vékony deszkácskák vannak alkalmazva billentyűformában; ezek a kis deszkák úgy vannak beállítva, hogy abban a perczben, amidőn a ragadozó a nyíláson át akar menni, a billentyűk megérintése következtében a felhúzott ajtócskák egyszerre lecsapódnak, miáltal a ragadozó fogva marad. — A csapdák a vadászterületen különösen annak sűrűbb, erdős és bozotos helyein olyképen helyezendők el, hogy egy körülbelül 300 holdas területre 10—15 darab essék; a csapdához körülbelül oly széles utak készítendők, mint a cserkésző utaknál szokás. A földolog az, hogy ezek az utak úgy legyenek berendezve, hogy mindig egy csapdához vezessenek s azokat mintegy összekössék. Mint hogy a csap-

*) Ennek az arkanum triplikatumnak az elkészítésére *Weber* a következő eljárást ajánlja: Egy elhullott vagy megfojtott macskát szőröstől-bőröstől diónagyságú darabokra vágunk s ezeket a darabokat egy új cserépfazékba tesszük, melyet disznóhólyaggal jól bekötünk, azután a fazekat 8—14 napig lóganéjba elássuk. Ezután 250 gr. lúdhajat és 250 gr. disznóhajat egy vadonatúj, de belül jól zománcozott vaslábasban kiolvasztunk. Ha a töpörtök már sárgulni kezdenek, akkor az előbb említett macskahús-darabokból — de bőre nélkül — annyit, amennyit akarunk, a forró zsiradékba tesszük. A sülés alatt folyton kavargatjuk az anyagot, miközben egy babszem nagyságú kámfort, egy evőkanálnyi mézet és végül egy kávékanálnyi adag ebszőllőkérget poralakban hozzákeverünk. A zsiradékban később és máskor is lehet ilyen falatokat kisütöni. A sült falatokat új cserépfazékban hűvös helyen lehet eltartani.

dák csakis nyáron, azaz csak addig használhatók, míg a fagyok be nem következnek, szükséges, hogy az azokhoz vezető utak folytonosan tisztán tartassanak. A csapda előtt körülbelül 2 méterre, a csapda magasságának megfelelőleg, jobbról és balról kis sövények emelendők; a sövénynek azonban nem szabad feltűnőnek lenni, hanem azt kissé emelkedésszerűen kell készíteni, hogy a ragadozó vadnak fel ne tűnjék; mégis azonban olyannak kell lennie, hogy a ragadozó vad ki ne térhessen az ösvényből és mintegy utalva legyen a csapda nyílásán át folytatni útját. A csapdákat naponta egyszer meg kell vizsgálni, nemcsak azért, hogy bizonyosak lehessünk affelől, vajjon nem került-e abba valamely ragadozó, de azért is, hogy az esetben, ha önmagától, vagy a szél által becsapódott volna, újból felállíthassuk. Különösen esős időben kell a csapdák működésére nagy gondot fordítani, hogy a felhúzó ajtócskákat tartó zsineg nem dagadt-e meg és hogy a felhúzó ajtócskák nem duzzadtak-e, mert ez esetben a fogó nem működhetik sikeresen. Pedig leginkább esős és harmatos időben kedveli a ragadozó vad a száraz utakat, mivel a nedves fűben való mászkálást ilyenkor nem szereti. Ilyen időben tehát, főleg ott, ahol elegendő őrszemélyzet van, szükséges és kívánatos, hogy a csapdák napjában kétszer is megvizsgáltsanak, mert tudjuk, hogy az év május, június és július havában, midőn az alacsony cserjéket és gazokat sűrű lomb fűdi, a süldő-nyulak is a szárazabb utakat szokták használni és nem egyszer megtörténik, hogy ragadozó helyett nyúl-süldő kerül a csapdába; de sőt megesik az is nem egyszer, hogy a fázván, is — mikor egyik a másikat kergeti belekerül a csapdába. Ezek az okok tehát kívánatosak teszik a csapdák többszöri megvizsgálását. A csapdák: a róka, macska, nyest, görény, menyét, sün, hőresög, sőt kisebb kutyák fogására is igen alkalmasak, minél fogva csak kívánni lehet, hogy azokat ott, ahol lehetséges, minden vadász és minél nagyobb számban alkalmazza.

(Vége következik.)

Lakatos Károly.

A foglyok téli etetéséről.

Beáll a hideg zordon tél, vastag, fehér hótakaró borítja az egész mindenséget, szemfedője sok-sok vadnak, kik a kihalt természetben nem tudják a szükséges táplálékukat megszerezni. Minden vadásznak kötelessége ilyenkor etető helyeket felállítani a pagonyában, hacsak nem akarja, hogy nyáron, mikor a várva-várt szezon elérkezik, megtizedelve lássa az állományt. Minden igazi Nimród állítat is ilyen etetőhelyeket, de, sajnos, nagyon gyakran — nem ismervén a vad helyes táplálkozási módját, — olyan takarmányt szór az etetőre, amelyhez a vad nincsen szokva s ahelyett, hogy előnyére válna, kárára van.

Különösen az amúgy is igénytelen foglyok táplálásánál szoktak véteni. Sokan azt hiszik, ha elegendő, akármilyen gabonaszemet szórnak elibe, kitűnően fognak kitelelni és még meg is húsosodnak. Pedig hogy ez nem így van, mutatja az alábbi eset is.

Egy szenvedélyes német vadászember az 1895. évi zord téli időben kint járkálván a pagonyában, az etetőhely közelében — melyen pedig bőségesen volt rozs elhintve, — legnagyobb csodálkozására egy kimúlt foglyot talált, három pedig már a végét járta. Érdeklődve vizsgálta meg a foglyokat és arra a nézetre jutott, hogy valószínűleg emésztési zavarok okozhatták a kimúlást, mert a begyük föl volt fújva s a végbél körüli pelyheken híg, zöldes ürülék volt látható. Kíváncsi volt megtudni az igazat s e végből otthon fölboncolta a kimúlt foglyot.

A begye tele volt rozsszemekkel, 2—3 köles és egy kevés száraz fűvel (mely fű az etető körül volt). A gyomorban sok, erősen csiszolódott kavics, nagyon kevés gabonaszem és száraz fű volt jelen. Látható tehát mind-

ezebből, hogy éhhalál nem okozhatta a foglyok végét, hanem a helytelen takarmány, melyet nem tudtak megemészteni. Hogy a foglyok helyes takarmányáról meggyőződjék, összekötetésbe lépett — aminthogy ő maga írja a „Deutsche Jagdzeitung“-ban — egy nagy restauráció szakácsával arra nézve, miszerint az neki egypár fogoly begyét és gyomrát szolgáltatassa át. Összesen 80 fogoly gyomrát és begyeit vizsgálta meg az illető vadász szeptember vége felé és mindegyikben egy és ugyanazon takarmány-maradékokat talált, u. m. gyommagvakat, zöld takarmányt, rovarokat, kövecseket, kevés gabonát és burgonyát. Különösen sok gyommag, zöld fű és kövecs volt nagy mennyiségben. Számos esetben csakis ezek.

Gabonaszemek csak igen kis arányban voltak találhatóak.

Helytelen tehát az a nézet, hogy a fogoly előszeretettel szedi magába a gabonaszemeket s ha ősszel még elég gyom- és dudvamagot talál, nem nyúl hozzá a tarlókon elszóródott gabonaszemekhez sem. Még leginkább a búzát és kölest szeretik, de rozstot egyáltalán nem s csak a legnagyobb szükség esetén fanyalodnak rá.

Zöld takarmányukat fű, fiatal vetés, here képezik.

Ismeretes dolog, hogy a fázván mennyire szereti a burgonyát. Sokaknak talán új lesz az, hogy a fogoly sem veti meg, sőt mikor egyéb zöld is áll rendelkezésükre, akkor is előszeretettel táplálkoztak burgonyával. Ebből az illető vadász azt a nézetet merítette, hogy a burgonya igen jó zöld takarmány pótló eleség télen.

Feltűnő volt, hogy annyi növényi alkatrész mellett oly csekély számban volt feltalálható az állati anyag. Csak kevés esetben voltak egyes bogarak, foszlányok (valószínűleg földi giliszta maradványok), pókok és sáska-maradványok feltalálhatóak. Természetesen nyáron és tavasszal több rovarral táplálkoznak. Ebből látható, hogy tél folyamán nélkülözhetik a rovarokat.

Igen sok apró kavics volt a megvizsgált foglyok gyomrában, míg a begyben ritkán. Ebből azt lehet következtetni, hogy a kavics hamar elhagyja a begyét, a gyomorban azonban sokáig fekszik, miután némelyik egészen le volt már csiszolódva. „Miután így meggyőződtem — mondja az illető vadász — a foglyok takarmány-szükségletéről, a következő takarmányt szórtam nekik az etetőre: Összevásároltam a szomszédos malmokból és gazdáktól búzatisztítás alkalmával elhullott III. rendű magvakat, ezt kis szecsával és apró kavicsal keverve, még apróra vagdalt burgonyát tettem a fogoly-etetőre. Néha kölest is adtam közéje“. Egy vadásztársam is panaszkodott a múlt télen, hogy nem érti mi okból, daczára, hogy bőségesen szór az etetőre, gyakran talál kimúlt foglyokat a pagonyában. Kisült, hogy ő is rozssal etette a foglyokat. És még több eset is bizonyít a rozs ártalmassága mellett, melyet a fogoly nem tud megemészteni. Fenti takarmányozás mellett azután az elhullás még a leghidegebb napokon sem fordult elő. Természetesen csakis hóállás idején kell a foglyokat etetni, különben ugyanis ritkán mennének az etetőre.

Kerpely B.

Tudósítás.

Fakó szarkák. Turóc-
megye Szklabina neve-
zetű községe határában
tavaly tavasszal egy
szarkapár fészkelte. Ez a
szarkapár rögtön feltűnt
nekem azáltal, hogy a
szarkák szokott zöldes fe-

rete színe ezeknél inkább barnás volt. Vad-
örömmel szigorúan meghagytam, hogy ne há-
borgassa, hanem inkább védje őket. Június
havában kirepültek a fiatalok és én rögtön
siettem őket megtekinteni és ha lehet, lelőni.
Öt darab volt, köztük egy tiszta fehér és négy
barnás szürke. Sajnos, csak egyet voltam ké-
pes elejteni, a többi eltűnt, mintha a föld
nyelte volna el őket. Azután vagy egy évig

nem voltam ebben a határban, míg végre e hó 1-én
ellátogattam oda. Nagy meglepetésemre egy bokorból
vagy nyolez barna és fehér szarka kelt fel. Közülök
egyét szerencsés voltam elejteni. Később, utánuk menve,
alkalmam volt őket megfigyelni. A megmaradt 7 szarka
közül 6 barnás szürke és egy tiszta fehér, fekete mell-
folttal volt. Tisztelettel kérem azokat, kik e dolog mi voltáról, —
vajjon egy új fajról, vagy csak degenerációról van-e szó, — többet
tudnak, szíveskedjenek engem levélelileg, vagy e lap hasábjain ér-
tesíteni. A most lőtt szarka Dr. Lendl Adolf laboratóriumában van.

Kis-Selmecz, Turóc megye.

br. Révay László.

A beküldött szarkáról egyelőre még nem mondunk véle-
ményt, amennyiben behatóbb tanulmányozást igényel az; de azt
máris konstatálhatjuk, hogy semmi esetre sem új fajjal van dol-
gunk; inkább degenerációról lehet szó. — Kérjük szépen minket
tudósítani, hogy azon a vidéken szokott-e a csóka fészkelni?

Szerkesztő.

Háromszárnyú szitakötő. A rovaroknál gyakran megesik,
hogy a lárva vagy a báb valami módon megsérül. E sérülés
nyoma többé-kevésbé az ivarérett alakon, az *imago*-n is meg-
látszik. Legszembeötlőbbek azok a sérülések, melyek a bábón

vagy a lárván a szárny helyén történtek. Ugyanis, ha a sérülés a szárny helyén történt, az ivarérett alak szárnya többé-kevésbé deformálódik, vagy egyes esetekben csak elsatnyultan fejlődik ki. Ilyen elsatnyultan fejlett szárnyú szitakötő rajzát van szerencsém bemutatni olvasóinknak, melyet folyó év július elején fogtam. A szitakötő, bár egyik szárnya teljesen hasznavehetetlen, egészen normálisan repült s csak akkor vettem észre, hogy egyik szárnya hiányzik, mikor már hálómba került. A sérülés lárva-
korban valószínűleg úgy történt, hogy a szitakötő-lárva nálánál erősebb ellenségre akadt s az kitepte szárnyát.

Szitakötők.

Ezüstsárnyú kék szitakötők
Mondjátok meg, merre szálltok?
Mosolyogva hol integetnek
Felétek a kaczer virágok?

Ezüstsárnyú kék szitakötők
Mondjátok meg, hogy mi osal tovább?
Hamar hervad a virágágyban
A muskátli, égő szarkaláb?

Ezüstsárnyú kék szitakötők,
Csak szálljatok, óh csak menjetek,
Hadd sirjanak majd utánatok
Az elsárgult, fodros levelek.

Ezüstsárnyú kék szitakötők,
Mesebeli kertbe járjatok,
Hol valóság mind, mind egészen
Mit a lélek itt csak álmodott.

Ezüstsárnyú kék szitakötők,
Vezessetek engem is oda,
Ahol örök a szív szerelme
S nem hervad el a virág soha.

Kató József.

EGYESEK.

Patkányfogó kígyók. Braziliában any-
nyira elszaporodtak a patkányok, hogy a
lakosok egy kígyófajt nevelnek, mely az-
után pusztítja azokat. Ez a háziállattá vált
kígyó a *giboia*, egy körülbelül 4 méter hosz-
szú s karvastagságú boa-faj, melyet a rio-

janeiroi s más városokon egy vagy másfél dollárért lehet megsze-
rezni. Ez az ártatlan, mozdulataiban renyhe állat az egész napot al-
vással tölti el, napnyugtakor azonban egészen más természetűvé
válk, ide-oda csúszik-mászik, vadászatra indul, miközben fel-
keresi a padlást, pinezét, sőt — ami az ottani építkezés mellett
semmi nehézségbe sem ütközik, — a szobapadló alá is befura-
kodik. Valóságos ravaszsgal, melyet csak felsőbbrendű állatok-
nál szoktunk feltételezni, fekszik leshelyen s ha egy patkány
mutakozik a láthatáron, egy ugrással torkon ragadja s megöli.
A kígyók a szabadban is csak ritkán szoktak táplálékot felvenni
s a patkányokat sem öli meg éhségből, hanem csakis kedvtelés-
ből s ezáltal a lakosoknak megbeesülhetetlen hasznot hajt.

Szerkesztői üzenetek.

B. M. A ezikkeket megkaptuk, köszönjük. — **K. K.** A vidra-
cikk beérkezett; közölni fogjuk. — **K. N.** Szívesen tudatjuk Önnel,
hogy dr. Máthé Lajos fogorvos lakása Váci-utca 34. alatt a
Klotild-palotában van. — **D. J.** Intézetünk minden érdeklődő szá-
mára nyitva áll s kedvére megtekintheti. — **O. D.** Még mindig
várjuk az oroszánt és tigrist Esztergomból... Kisebb fajtájú
kölyökgyúkat ajánlunk ezekre a fenevadakra; tessék talán ilye-
nekkal próbálkozni dum-dum golyókat véve töltelekül. — **L. F.** Már
több farkas érkezett hozzánk a hűvös idő beálltával kitömésre,
melyek a havasok alján lövettek. — **A. M.** A kitömésre szánt
állatokat *friss állapotban*, nyúzatlanul tessék intézetünkbe kül-
deni; a nagyokat (farkas, medve) ki lehet zsigeregni.

FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰVÉSZETI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Clichék folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára.

kitűnő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

Cím csakis: BUDAPEST, VI. ker., Király-utca 30. szám.

Jutányos árak.

TELEFON: 18—99.

Jutányos árak.

„A TERMÉSZET” szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

Nyomatott Wesselényi Géza könyvnyomdájában Budapest, II., Zsigmond-utca 11—15.